

IKR ma és holnap

EKE szakmai nap – 2023. november 23.,

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése (EKE) 2023. november 23-án szervezett egy jól sikerült szakmai napot az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtárában. A szakmai nap témája az integrált könyvtári szoftverek (IKR) helyzete, jelene és jövője volt. A szakmai nap két részből állt. Délelőtt kis csoportokban beszélgettek a résztvevők az egyes IKR-ek képviselőivel. Délután pedig öt előadást hallgattunk meg az egyes IKR-ekről. Az előadások után kérdésekre is volt lehetőség.

Délelőtt több csoportot alkottunk. Talán a legnépesebb a Huntéka használóké volt, ahol Czoboly Miklós, a Monguz Kft. ügyvezetője válaszolt a kérdéseinkre. Külön csoportban voltak a Szikla, a Corvina és a Liberty felhasználók is. Két Aleph-felhasználó könyvtáros egy nagyobb csoporthoz csatlakozott. A csoportos beszélgetések után, amelyek gyakorlati problémafelvetéseket, kérdéseket, javaslatokat tartalmaztak, egy-egy képviselő beszámolt a többieknek az adott csoportban felmerült témákról. Így a többi rendszer használói is kaptak egy összképet a más IKR-t használó könyvtárosoktól.

A **Huntéka** csoportban felvetődött például, hogy a bibliográfiai rekordban alkalmanként lassan nyílik csak meg a példányinformáció. A szakkifejezéseket nem egyformán használják az egyes könyvtárakban. Valaki felvetette, hogy a besorolási rekordban a személyi adatlap alkalmanként eltűnik. A megbeszélés konkrét használati helyzetekre, problémákra világított rá, nagyon hasznos volt hallani a többi kolléga mindennapos élményeit. Alkalmanként egymástól is sokat tudtunk tanulni, de a Monguz Kft.-t képviselő Czoboly Miklós is igyekezett megválaszolni a kérdéseinket, rögzítette a felvetett problémákat. A rendezvény után alig pár nappal Miklós egy részletes levélben válaszolta meg a rendezvényen felvetődött, de ott meg nem válaszolt kérdéseket.

A **Corvina** csoportban az élesítés, aktualizálás idejére kérdeztek rá. Információhiányról panaszkodtak az új verziók kapcsán. Továbbá több helyen nem volt rálátásuk a szupport szerződésre, így nem tudták mit, meddig várhatnak el a fejlesztő cégtől. Felvetődött továbbá a külső azonosítók felhasználása, pl. a PIM névtér azonosítóinak alkalmazása. A Nemzeti Névtérrel kapcsolatban egyelőre csekély ismeret és tapasztalat merült fel.

Izgalmas kérdésként merült fel az online források bekapcsolása a katalógusba. Erre több helyen is van gyakorlat, egész odáig, hogy online forrásokat önállóan katalogizálnak. Alkalmanként az 541-es mezőben lehet megadni a szolgáltató forrást. De külön

lehetőség a discovery szolgáltatások alkalmazása, amelyek a helyi katalógust, a repozitóriumokat és az előfizetett adatbázisokat is képesek egyben kereshetővé tenni.

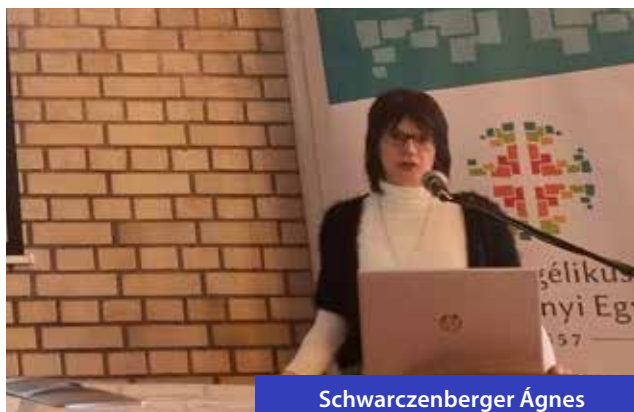
A **Szikla** csoportban a muzeális dokumentumok, régi könyvek feldolgozása is felvetődött, ahol pl. a kötés és a possesszor megadása is elengedhetetlen. Itt is felmerült a névtér elemek rögzítésének igénye. Az egyházi kiadványok azonban sokszor speciális neveket tartalmaznak, amelyhez egy egyházi névtér lenne szükséges.

A **Liberty** csoportban szintén felvetődött a szupport határa, mit lehet ezen belül kérni a fejlesztőtől, mi az, ami ezen túl van, és többletfinanszírozást igényel. Szóba kerültek itt is a névtérek, az OPAC megjelenítése, de a rekordok csoportos szerkesztése is, amelyre itt is van lehetőség.

A rendezvény második felében az egyes IKR-ek képviselői fél órás előadás keretében mutatták be saját rendszereiket, azok újdonságát, a fejlesztések irányát.

Schwarzenberger Ágnes, a Netlib Kft. képviselője a **Szikla** (<http://szikla.net/>) új szolgáltatásait, korszerű online katalógusát mutatta be, meggyőzően. A Szikla az egyik legrégebb hazai fejlesztésű IKR, több mint 700, főként kisebb könyvtár használja. Az előadás főként a WebOPAC új szolgáltatásaira összpontosított. Nagy hangsúlyt fektettek a felhasználóbarát jellemzők erősítésére; a találatokat relevancia alapján igyekeznek felmutatni, „smart” rendezéssel. A jövőben a mesterséges intelligenciát tervezik felhasználni a visszakeresésben. A tartalmi feltáráshoz használt tárgyszavakhoz szinonimák építhetők be. A rekordokban lévő linkek további tartalmilag releváns oldalakra visznek, pl. Wikipédia, Moly, MEK. Lehetőséget biztosítanak az aktív olvasói részvételre, olvasói vélemények, pontozás vagy az előjegyzések biztosításával.

Czoboly Miklós kevésbé a **Huntéka** IKR-t mintsem inkább a fejlesztő cég (<https://qulto.eu/>) újabb szolgáltatásait mutatta be röviden. A már digitális tartalmakkal rendelkező közgyűjtemények sokféle új, érdekes alkalmazásból válogathatnak. A „storytelling” egy új tudástérkép alkalmazás a digitális történetmeséléshez nyújt eszközöket, nem lineáris, főként vizuális megjelenítést egy-egy adott történethez, digitális képi elemekkel. A „Q360” egy virtuális kiállítási alkalmazás, amely három dimenzióban teszi lehetővé, hogy olyan helyekre is eljussunk, ahová fizikailag nem, vagy kevéssé valószínű. Az alkalmazás azonban több lehetőséget nyújt, mint egy

Schwarzenberger Ágnes

Czoboly Miklós

Sipos István

Czeplédi Éva

Tamásné Kovács Adrienn

háromdimenziós virtuális séta, a bemutatott tereket digitális információk pontokkal, szöveges, egyéb információkkal gazdagíthatjuk, felhasználva az adott közgyűjtemény digitális tartalmait. A „városfoglaló” kissé megfordítva, egy tényleges, fizikai sétát gazdagít digitális tartalmakkal egy mobil applikáció segítségével. Így a közgyűjtemények a rendelkezésre álló digitális tartalmaikat, helytörténeti értékeiket a szó szoros értelmében az utcára vihetik. Az „education” pedig a digitális tartalmakat egy interaktív oktatási tananyagcsomag összeállítására teszi alkalmassá. A csomagok nemcsak passzív befogadást, de aktív részvételt is tudnak kínálni, feladatok, kvízek, szökereső, kirakó játékok alkalmazásával. A bemutatott alkalmazásokat az előadó konkrét projektekkel, megvalósításokkal hozta közelebb a hallgatóság számára.

Sipos István, a Softlink nemzetközi cég munkatársa, a Magyarországon talán még kevésbé ismert **Liberty** rendszert (<https://ic.softlinkint.com/>) ismertette. Az elején Sipos István röviden bemutatta a céget és a rendszert, amely 40 éve működik, 108 országban 15.000 könyvtár használja és 2019 óta vannak jelen Magyarországon. Számos rendszerből hajtottak végre adatmigrálást, Huntékából, Alephből, OLIB-ből, Sziklából. A katalogizálás webalapú, csak egy böngésző szükséges hozzá. A kölcsönzési nyilvántartásuknál hangsúlyozta a GDPR megfelelő-

séget. A katalógus modulja helyből biztosítja más, külső források bekapcsolását, közös keresését. Érdekesképpen a rendezvénynek helyet adó könyvtárban éppen ezt a Liberty rendszert használják már egy ideje – <https://liberty.lutheran.hu/liberty/libraryHome.do>. Részletesen bemutatta a periodika modul is, amellyel akár az előfizetett online folyóiratok egy-egy számának érkeztetését el lehet végezni. Az olvasók számára az új számok beérkezéséről RSS-csatorna tudósít. A folyamatos érdeklődést tematikus folyóiratlisták kiválasztása elégíti ki, irodalomfigyelési funkcióval. Jól kezeli az elektronikus dokumentumokat, biztosítva azok különböző hozzáférési jogosultságát. Jelenleg Magyarországon több mint 20 könyvtár használja a rendszerüket. Azt a szépséghibáját azért megemlítem a rendszernek, hogy sajnos magyar nyelvű honlapot még nem készítettek, így az érdeklődők csak a cég angol nyelvű honlapján tájékozódhatnak. A magyar nyelvű szupportról sem hallottunk az előadásban.

Czeplédi Éva egy másik nemzetközi cég képviselőjében állt ki az **Almát** bemutatni (https://discover.clarivate.com/Library_workflows_portfolio), azonban ennek elődjét, az Aleph-et már régóta jól ismeri a magyar könyvtáros közösség. Az előadó először röviden a nemzetközi céget, annak történetét mutatta be, az Ex Librist, amely előbb a ProQuest, később a

még nagyobb Clarivate nevű tartalomipari nagyvállalat tulajdonába került. A bemutató egyik újdonsága volt talán, hogy amíg korábban az Aleph-et inkább nagy könyvtárak számára való IKR-ként ismertük tulajdonsága és árazása kapcsán, az előadó szerint mára kis és közepes nagyságú könyvtárak számára is elérhetővé vált a rendszer.

Az előadás ugyan az Almára koncentrált, de a cég bővebb szolgáltatási csomagot kínál a közgyűjteményeknek számos igényére. Az Alma nyomtatott és elektronikus tartalmak kezelésére alkalmas elsősorban, egy felhőalapú, könyvtári platform, nem csak IKR. Kezeli a könyvtár saját (repozitóriumok) és távoli (előfizetett) digitális tartalmait is. A közös keresésre a Primo szolgáltatásuk alkalmas. Az előadó intenzíven igyekezett néhány tévhitet eloszlatni az Almáról, minthogy csak nagy könyvtáraknak való, drága, túl bonyolult. A felhő alapú szolgáltatás mellett is érvelt, példának hozta fel a kormány stratégiai megállapodását a Microsofttal az Office365-ös szolgáltatások használatára. A szolgáltatás szintén teljesen GDPR kompatibilis, védi a személyi adatokat. Külön kiemelte a közösségi jellegét, a rengeteg felhasználó meg tudja egymással osztani a tapasztalatokat, a fejlesztések költségét. Az árak rugalmasak a könyvtár méretétől függően, figyelembe véve az állomány, a könyvtárosok, a felhasználók, a digitális tartalmak számát, mennyiségét. A rendszerről bőszégesen lehet még tájékozódni az Ex Libris honlapján, de magyar nyelvű információt senki ne keressen: <https://exlibris-group.com/>.

Végül, de nem utolsósorban **Tamásné Kovács Adrienn**, az OSZK Digitális Bölcsészeti Központjának igazgatója tartott előadást az OSZK által fejlesztett **LibMate** rendszerről. A LibMate-et a nemzeti könyvtár 2017-ben indult Országos Könyvtári Rendszer Projektje keretében fejlesztették ki, amelyre korábban Országos Könyvtári Platform (OKP) néven hivatkoztak. A projektről bővebben az alábbi oldalakon lehet tájékozódni:

<https://www.oszk.hu/okr-projekt>
<https://okp.oszk.hu/>

A 10 milliárdos állami projekt fő célkitűzése egy országos könyvtári platform kifejlesztése volt, amibe számos nagy és kis könyvtár is bekapcsolódhat, megtakarítva a saját infrastruktúrát, saját szoftver üzemeltetést, jelentős költségeket. A kormányzati támogatású projekt az egész hazai könyvtári szférát célozta meg. A rendszerfejlesztéssel a könyvtári körökben kevésbé ismert HerMész-Soft céget bízták meg. A tervek szerint a rendszer moduláris, felhőala-

pon készült, amelynek tetszőleges elemét is lehet elvileg hasznosítani. A fejlesztést a nemzetközi, új generációs Folio (<https://folio.org/>) rendszerrel tervezték, a kivitelezést később vette át a hazai cég. A tervek szerint a fejlesztés megújítja majd a MOKKA, MOKKA-R, ODR rendszereket is és egy integrált digitális könyvtári szolgáltatást integrál a könyvtári modulok közé. 2022-re elkészültek az integrált könyvtári rendszer főbb moduljai és a KSH könyvtárában került bevezetésre, ahol az OPAC modul meg is nézhető <https://kshk.libmate.hu/>.

A bemutatók végén heves beszélgetés bontakozott ki. A kérdések nagy része a LibMate rendszerre vonatkozott. A piaci helyéről, a versenysemlegességről faggatták az előadót. Ha az OSZK állami támogatással egy új piaci versenyzőként, térítésért könyvtári platformot, felhő alapú szolgáltatást kínál, akkor ez hogyan viszonyul majd a meglévő kereskedelmi fejlesztésekhez. Az izgalmas kérdésekre még nem kaptunk részletes választ, ahogyan az új rendszert sem láttuk még elindulni a KSH-n kívül az OSZK-ban sem. A résztvevők a további finanszírozásról, a rendszer fenntarthatóságáról, a jövőbeli vízióról faggatták az OSZK képviselőjét. A következő lépésben az Idegen nyelvű Könyvtárban fogják bevezetni a LibMate-t, mondta az előadó, amely pár éve szervezetileg egyesült az OSZK-val, és annak részeként működik.

A szakmai napot lezáró izgalmas vita késő délutánba nyúlt. Közös megállapítás volt, hogy kevés időt kapott egy ilyen érdekes, sokakat érdeklő és érintő téma. Hasznos volt a szervezők részéről a nap kialakítása, amely egyszerre workshopszerű eszmecsere, valamint szakmai előadásokat is tartalmazott. A személyes összefogás lehetőséget adott a résztvevők között is élénk beszélgetésre, adott esetben ismerkedésre, amely erősítette az egyházi könyvtárak közösségét. A nap végeztével mindannyian meg egyeztünk abban, hogy több ilyen alkalmat szeretnénk, várjuk a következő szakmai napot.

MOLDOVÁN ISTVÁN

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Könyvtára